

Antonio Krnić
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3
3. godina preddiplomskog studija sociologije
antoniokrnic@gmail.com

Medijska reprezentacija diskurzivnih odnosa između aktera u slučaju terorističkog napada na Trgu Svetog Marka

Media Representation of Discursive Relations between Actors in the Case of a Terrorist Attack on St. Mark's Square

U radu se iznose rezultati istraživanja provedenih nad medijskim člancima s pet najčitanijih medijskih portala u Hrvatskoj, odabranih na temelju Reuters izvješća iz 2021. i 2022. godine. Analizirani članci izvještavaju o pucnjavi na zgradu Banskih dvora 12. listopada 2020. godine, pri čemu je napadač ozlijedio policajca u osiguranju zgrade Vlade RH te si nedugo nakon oduzeo život. Pružen je uvid u značaj Markova trga te teorijski okvir koji pojašnjava ključne koncepte kao što su javna površina i terorizam. Provedena je metoda kvalitativne analize sadržaja, izabrana zbog reflektivnog i interpretativnog karaktera analize odnosa između aktera na temelju induktivno identificiranih diskurzivnih kategorija. Nakon definiranja diskurzivnog sadržaja unutar kategorija, određeni su stavovi i odnosi među akterima. Zaključeno je da se u medijskim izvještavanjima učestalo relativiziraju pojmovi, potiču sukobi prozivkama i osudama te da nije pruženo opravdanje za dugotrajno ograničavanje pristupa Trgu svetog Marka.

Ključne riječi: javna površina, kvalitativna analiza sadržaja, mjere osiguranja, terorizam, Trg svetog Marka

The paper presents the results of research conducted on media articles from the five most read media portals in Croatia, selected based on Reuters reports from 2021 and 2022. The analyzed articles report on the shooting at the Banski dvori building on October 12, 2020, in which the attacker injured a policeman guarding the Croatian Government building and took his own life shortly after. A theoretical framework is provided that clarifies key concepts such as public space and terrorism. The method of qualitative content analysis was carried out, chosen because of the reflexive and interpretive character of the analysis of relations between actors based on inductively identified discursive categories. After defining the discursive content within the category, the attitudes and relations between the actors were determined. It was concluded that in the media coverage terms are often relativized, conflicts are encouraged by name-calling and condemnations, and that no justification has been provided for the long-term restriction of access to St. Mark's Square.

Keywords: public area, qualitative content analysis, security measures, St. Mark's Square, terrorism

Uvod

Trgom svetog Marka kretanje je ograničeno od 12. listopada 2020. godine kada je napadač Danijel Bezuk (22) zapucao iz kalašnjikova na zgradu Banskih dvora pri čemu je ranjen policajac zaposlen u osiguranju zgrade Vlade, Oskar Fiuri (31). Naoružani mladić si je nedugo nakon oduzeo život na Jabukovcu. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je 22. srpnja 2021. godine, službeno priopćilo kako se radilo o činu terorizma, o čijoj se kvalifikaciji do tada samo špekuliralo. Sigurnosni propust rezultirao je preispitivanjem razine osiguranja institucija na lokaciji što je utjecalo na vizuru prepoznatljivog dijela Gornjeg grada s većim brojem policijskog osoblja, sigurnosnim punktovima i metalnim ogradama pod opravdanjem sprječavanja potencijalnih budućih ugroza. Do danas su najuspješnije spriječeni u pristupanju Trgu građani i turisti kojima je oduzeto pravo korištenja javne površine. Unatoč pojedinim zahtjevima i apelima na uklanjanje ograda, veći i organiziraniji naponi ka tom cilju nisu ostvareni. Cilj istraživanja je prikazati diskurs aktera uključenih u definiranje osnovnih sigurnosnih elemenata pristupa javnom prostoru u slučaju napada na Markov trg. Istraživačka pitanja su: *koji su osnovni elementi diskursa u medijima o napadu na Markovom trgu u Zagrebu te na koji način akteri definiraju slučaj?*

Povijesni kontekst Trga svetog Marka

Značaj Markovog trga može se oči-

tovat prije svega u značaju Gornjeg grada u kontekstu gradske i nacionalne povijesti, još u vrijeme podjele na Kaptol i Gradec. Šimpraga (2011) u svom kratkom povijesnom pregledu navodi i prvi spomen Zagreba¹, tj. Gradeca 1577., kao glavnog hrvatskog grada, smještaj banskog dvora Nikole Frankopana i kraljevsku palaču Karla I. Markov trg, kao središte srednjovjekovnog grada, ishodište je pravokutno raspoređenih gornjogradskih ulica čiji prostor predstavlja povijesni, kulturni i politički simbol Zagreba, ali i Hrvatske (Šimpraga, 2011:90). Upravo je njegova centralna pozicija u povijesnom razvoju odredila urbanističko središte Gornjeg grada te jasno naznačila „u gradovima uvijek postojeću hijerarhiju mjesta“ (Šimpraga, 2011:90). Dodatna određenja o karakteru tog javnog prostora nalaze se u izgradnji dimenzijski i proporcionalno neprimjerene zgrade Sabora na povijesno značajnoj lokaciji koja je do izgradnje bila mjesto autentičnim i ambijentalno prigodnim gornjogradskim jednokatnicama (Šimpraga, 2011:90).

Politički karakter trga, koji mu se pridaje u današnje vrijeme, bio je prisutan i u povijesti. Trg je bio poprište masovnih okupljanja s političkim predznakom, primjerice, skup održan 29. listopada 1918., povodom proglašenja Države Srba, Hrvata i Slovenaca, kao i mnogi prosvjedi održani do 2004. jer je sljedeće godine donesena odluka o zabrani okupljanja s potpisom Vlade Republike Hrvatske na čelu s premijerom Ivom Sanaderom (Šimpraga, 2011:91). Premijeru je kao opravdanje poslužilo podizanje sigurnosnih standarda diljem svijeta nakon terorističkog napada u SAD-u 11.

¹ „...ime Zagreb... se od nastanka grada u nekim slučajevima zajedno upotrebljava i za Kaptol i za Gradec, a od 16. stoljeća počinje se upotrebljavati učestalije za obje općine.“ (Šimpraga, 2011:89).

rujna 2010. te da se Hrvatska treba mjeriti s međunarodnim standardima (index.hr, 9.6.2005.). Osuđujuća reakcija na takvu odluku među građanima nije nedostajala. Unatoč tome nijedna inicijativa nije imala utjecaja na prekid zabrane što je značilo da je trg bio „jednako sadržajan i živ kao gradska groblja“, sve do prekida zabrane 2011. (Šimpraga, 2011:92). Osim same nedemokratske odluke o zabrani okupljanja, trg je bio predmet netransparentnih obnova prostornih elemenata čime su se negirale ili potpuno izgubile karakteristike prostora. Provedena obnova trga 2006., za koju nije proveden javni natječaj, rezultirala je zamjenom asfalta sa kamenim kockama, čime je uspostavljena „lažna tradicija“ i ukinuta postojeća tradicija, jer je površina trga bila jedna od prvih asfaltiranih površina u gradu (Šimpraga, 2011:92). Na kraju obnova trga i obnova crkve 2009., zahvaljujući neprovedenim natječajima, nisu dostigle željen potencijal, a kvaliteta prostora i mogućnost zadržavanja ili kretanja više nisu vraćeni (Šimpraga, 2011:92). Šimpraga (2011) naglašava da činjenica da je Markov trg središte političke elite nije utjecala na prostor sve do novije povijesti, pretvaranjem dijela površine u parking za automobile političkih dužnosnika, što je prvi put bio slučaj 1912., a zadržao se sve do danas². Zbog spomenute koncentracije političke moći trg postaje i poprište atentata, primjerice pokušaj ubojstva bana Slavka Cuvaja nakon čega se atentator ubio, no nikada nije nedvojbeno utvrđeno je li meta stvarno bio ban Cuvaj (Šimpraga, 2011:93).

Teorijsko-konceptualni okvir

U svrhu razumijevanja značajki slučaja iz teorijske perspektive, bitno je istaknuti i objasniti ključne teorijske koncepte kao što su: javna površina, terorizam i radikalizacija u svrhu jasnijeg uvida u elemente ovog slučaja i njegovog medijskog prikaza.

Javni prostor

Čaldarović i Šarinić (2017) nabrajaju nekoliko osnovnih dimenzija kojima se opisuje javni prostor, a to su: dostupnost, pristupačnost, otvorenost, opremljenost, načini korištenja, veličina, prostorni smještaj, urbani parter te omogućeni režimi korištenja. Osnovna ideja javnog prostora je da je dostupan, pristupačan i otvoren, koja je prethodna ostalim obilježjima koja mu društvo dodjeljuje u određenom trenutku. Ljudi se prvo slobodno kreću u prostoru, potom osmišljavaju sadržaje, funkcije i simbolička značenja. Zato javni prostori često predstavljaju građanima i posjetiocima oblik povezanosti s prostorom kroz događaje, uspomene, remiscencije itd., te kao takvi sa sobom podrazumijevaju i simboliku velikog dijela gradske društvenosti (Čaldarović, 2011:129). Uzevši u obzir svakodnevno kretanje (i zadržavanje) ljudi na javnim prostorima, uspostavljaju se različiti sadržaji i aktivnosti, a kako Čaldarović (2011:128) navodi, postojanje javnih prostora pretpostavlja „intrinzičnu atraktivnost“, koja se u prostoru ne može ostvariti bez ljudi koji ga ispunjavaju. Upravo su zato javnost i javni prostori ono što grad čini gradom, a svako privatiziranje javnih prostora zapravo negira njegovu javnu funkciju (Čaldarović, 2011:121). Tema privatizacije i uskraćivanja dijela gradske površine kao prostora socijalne in-

²Pod „do danas“ se podrazumijeva do vremena pisanja knjige Zagreb, javni prostor, ali i u današnje se vrijeme nailazi na isti fenomen nakon 12. listopada 2020.

terakcije dobro je poznata u djelima niza sociologa i filozofa. Na tom tragu Henri Lefebvre iznosi ideju prava na grad za koju tvrdi da ju možemo formulirati samo kao pravo na urbani život nasuprot utjecaju kapitalizma i komodifikacije na gradski društveni život (Lefebvre, 1996). Slijedeći tu ideju, David Harvey³ (2008) pravo na grad definira kao nužno i kolektivno pravo ljudi da demokratski sudjeluju u oblikovanju urbanog prostora prema „željama svoga srca“, a prisvajanje tog prava je prisvajanje moći odlučivanja o urbanizacijskim procesima. No, to pravo ekonomska i politička elita sve više prilagođava svojim okvirima, koristeći svoju poziciju u svrhu oblikovanja grada prema individualnim i tržišnim interesima (Harvey, 2008). Upravo posjedovanje moći derivirane iz prava na grad, koje omogućuje oblikovanje gradskog prostora, politička i ekonomska elita može shvatiti kao legitimno pravo zadiranja u fizički i socijalni prostor grada. No, takvo zadiranje u javnost nekog gradskog prostora primjenjuje se postepeno i u određenoj mjeri. Tako Čaldarović i Šarinić (2017:19), osim javnih, razlikuju još i poluprivatne/polujavne⁴ te privatne⁵ prostore. Razlika između koncepata javnog i privatnog prostora ogleda se u dihotomijama otvorenosti i zatvorenosti, pristupačnosti i nepristupačnosti, dostupnosti i nedostupnosti. Karakteristike privatnih ili u manjoj mjeri poluprivatnih prostora očituju se u fizičkim preprekama

(ogradama, barikadama, redarima). Takva zatvorenost predstavlja izolaciju od vanjskog prostora i urbane javnosti a često se, osim fizičkih, stvaraju i psihičke barijere u odnosu prema javnom prostoru, pogotovo u slučaju novih ograničavajućih režima korištenja gradskog prostora, poput čuvanih prostora (Čaldarović, 2011:124). Ograničavajući i nedemokratski načini upravljanja javnim površinama izazivaju nezadovoljstvo u društvu, a privatizacijom može doći do potpunog ograničavanja fizičkog i vizualnog pristupanja nekom javnom prostoru, ali i revizije njegove simboličke vrijednosti i urbanog značaja (Čaldarović, 2011:132). Također, društveno nezadovoljstvo se može manifestirati preoblikovanjem ili promjenom simboličke urbanog prostora, unosom novog ili ukidanjem starog elementa koji se nepromijenjen tijekom vremena uspostavio kao dio svakodnevnice tog prostora i života građana (Čaldarović i Šarinić, 2017:24). Između ostalog, specifične značajke nekog prostora obogaćuju društveno-prostorni ambijent prepoznatljivošću određenog vremena. No, u dinamičnoj urbanoj sceni za koju je karakteristična stalna smjena elemenata, simbola i generacija, protokom vremena se kroz navikavanje, prihvatanje i učenje o postojećem mijenja percepcija o novo unesenom, ukinutom i izmijenjenom (Čaldarović i Šarinić, 2017:25).

³Lefebvre i Harvey u svojim iznošenjima ideje prava na grad, fokus stavljaju na kapitalistički sustav i prisvajanje viška kapitala i resursa u odnosu na urbanizacijski proces i društvene interakcije u gradu, što je van okvira ovog rada, no određeni se elementi, poput demokratski pristup i pristup, odnose na ovaj slučaj.

⁴„prostori koji su ograničeno dostupni i otvoreni, pristup posjetitelja i korisnika je selektivan, a kretanje kontrolirano“

⁵„prostoji kojima je pristup točno određen i propisan, restriktivan i reguliran različitim mjerama (npr. javni prostori koje su zauzeli privatni poslovni ili stambeni objekti, propisani režimi korištenja)“

Terorizam, radikalizacija i nacionalna sigurnost

Terorizam predstavlja pojam koji je u političkom diskursu jedan od najtežih za precizno odrediti, a kombinacija je političkih ciljeva, društvenih raslojavanja i podjela oko nacionalnog, etničkog, vjerskog, gospodarskog i raznih drugih pitanja (Bilandžić, 2010:73). Bilandžić (2010:74) navodi da definicija terorizma ovisi i o kutu promatranja, istraživačkom interesu i disciplini iz koje mu se pristupa, stoga mnogi autori pojam definiraju različito. Primjerice, akademska zajednica upotrebljava 260 različitih definicija terorizma (Bilandžić, 2014:74). Kriteriji koji trebaju biti zadovoljeni pri definiranju terorizma su: 1. nasilje korišteno kao sredstvo, a ne cilj, 2. nasilje predstavlja prijetnju, 3. čin koji ima psihološki učinak na populaciju, 4. nasilje je usmjereno prema širim masama koje nisu trenutne žrtve čina, 5. zločin ima političku svrhu (Mullins, 1997:15 prema Bilandžić, 2010:78). Zadnji kriterij opisuje terorizam kao čin nasilja ili prijetnje nasiljem počinjenim u političke svrhe i za ostvarenje političkog cilja te se iznova naglašava kroz literaturu. Terorizam je ključna karakteristika politički kontekst (Pokaz et al., 2019:165), a zapravo je terorizam sam po sebi politički koncept što čini ključnu razliku u usporedbi s drugim oblicima nasilja (Bilandžić, 2010:61). Najjednostavnije rečeno, što i Bilandžić (2010:79) naglašava, zajedničko je gotovo svim definicijama terorizma da je u njihovoj osnovi provođenje nasilja i terora radi ostvarenja političkih ciljeva. No, postoji li u Republici Hrvatskoj opasnost od provođenja takvih činova, bilo da dolaze

izvana ili iznutra? Hrvatska nije izravno ugrožena terorističkim napadima, no članstvo u organizacijama⁶ koje se aktivno bore protiv terorizma, stavlja je na metu nekih grupacija (Pokaz et al., 2019:176). Također, terorističke prijetnje mogu doći i iznutra, uzrokovane radikalizacijom koja može dovesti do uspostave ekstremističkih ćelija voljnih primijeniti nasilne metode u cilju proklamacije i ispunjavanja svojih političkih ciljeva. Radikalizam i ekstremizam (kao i sam terorizam), nisu jasno definirani pojmovi, a literatura nudi analize ovih pojmova opsežnije od zamišljenih okvira ovog rada. Unatoč tome, valja istaknuti da se najboljim rješenjem čini radikalizaciju sagledavati kao relativan, a ne apsolutan pojam kojeg se definira u relaciji sa političkim *mainstreamom*, barem u slučaju demokratskih država (Sedgwick prema Schmidt, 2013). Nadalje, radikalizacija se može očitovati na subjektivnoj i operacionalnoj razini. Subjektivna razina predstavlja pojedinačne aktere, njihovo djelovanje, motivacije i razinu privrženosti ideologiji (Khosrokhavar, 2017), a na operacionalnoj razini predstavlja instrumentalnu ulogu u širenju i opstojnosti neke ideologije, ali i angažiranja novih članova u neki pokret ili organizaciju (Pokaz et al., 2019:167). U Hrvatskoj nema evidentiranih centara za radikalizaciju (Pokaz et al., 2019:177). Autori navode različite uzroke radikalnih razmišljanja koja rezultiraju aktima nasilja. Khosrokhavar (2017) navodi frustraciju uzrokovanu socijalnom nepravdom i osjećajem društvene anomije koja se dodatno potencira ukoliko je riječ o mentalno krhkim osobama. Osjećaj anomije može potaknuti distanciranje od fizičkog svijeta što je dodatno omogućeno stvaranjem soci-

⁶Autori navode članstva u NATO paktu, Europskoj Uniji, Globalnoj koaliciji za borbu protiv Islamske države, itd.

jalnih veza putem digitalnih platformi. Khosrokhavar (2017:74) na tragu toga ističe da izolirani pojedinci koji se potencijalno mogu radikalizirati, imaju priliku stjecanja poznanstava s istomišljenicima putem Interneta. Time se Internet definira kao mogući medij akumulacije frustracija koje dovode do radikalizacije. No bez obzira radi li se o fizičkom ili virtualnom prostoru, osjećaji nezadovoljstva i frustracije mogu manifestirati radikalna razmišljanja popraćena traženju opcija terorističkog modaliteta u svrhu ostvarivanja ciljeva. Kalinić (2003:9) tim povodom opisuje terorističke akte kao poteze očajnika. Drugi autori (Bilandžić, 2010; Pokaz et al., 2019) također naglašavaju osjećaj socijalne nepravde kod osoba niskog socioekonomskog statusa kombiniran s potenciranjem religijskih, regionalnih, ideoloških, političkih i drugih razlika kao mogući razlog pribjegavanju terorizmu. Ponašanja koja potencijalno vode prema terorizmu treba identificirati u njihovom razvitku jer je jedina metoda borbe protiv terorizma prevencija operacionalizirana međua-gencijskom koordinacijom unutar sustava sigurnosti (Pokaz et al., 2019). Hrvatska ima uspostavljen tradicionalni model protuterorističkog djelovanja u kojem se odgovornost dijeli između policijskih i sigurnosno-obavještajnih tijela - model kojeg su brojne države napustile zbog snažnog razvoja terorizma i raznolikosti njegovih oblika te kao alternativu ustrojile protuteroristička tijela unutar sigurnosno-obavještajnih sustava ili zasebne agencije koje objedinjuju sve protuterorističke mehanizme (Pokaz et al., 2019:172-173). A propos rečenog, napredniji bi sustav trebao ujediniti između ostalog i strateške, operativne, organizacijske, zakonodavne i tehničke komponente u svrhu učinkovitijeg upravljan-

ja sustavom (Pokaz et al., 2019:183).

Metodologija

U istraživanju je korištena metoda kvalitativne analize sadržaja provedene nad medijskim sadržajem objavljenim na internetu, pri čemu je fokus isključivo na tekstualnom sadržaju članka. Metoda stavlja naglasak na prepoznavanje kategorija unutar analiziranog sadržaja i razumijevanju konteksta u kojem se specifične značajke sadržaja analiziraju (Bryman, 2012). Identificirane značajke sadržaja se putem induktivno izrađenih kodova smještaju u kategorije od kojih svaka označuje zaseban diskurzivni element izveden iz izjava medijskih aktera. Definirani diskurzivni elementi su: „definiranje zločina“, „mjere osiguranja“, „institucionalna odgovornost“ i „društvena odgovornost“. S obzirom na interpretativni i deskriptivni element ove vrste analize, radi se o analitičkom procesu kojeg karakterizira analitičareva vlastita interpretativna pozicija, tj. refleksija.

Uzorak

Članci su pretraživani na pet hrvatskih medijskih portala koji su izabrani po kriteriju pet najposjećenijih medijskih portala u Hrvatskoj prema Reuters Institute Digital News Report iz 2021. i 2022. godine, koje čine: index.hr, jutarnji.hr, dnevnik.hr, 24sata.hr te net.hr. U prvom koraku uzorkovanja identificirano je 495 članaka s ključnom riječi „Markov trg“. Uzevši u obzir simbolično značenje sintagme „Markov trg“ u javnom diskursu kao političkog središta Hrvatske te tadašnje prosvjede i okupljanja koja su se događala na (ograničenom) trgu, bilo je potrebno drugim korakom uzorkovanja detaljnije identificirati članke povezane s temom ovog

rada, pri čemu se koristila pretraga s ključnom riječi „terorizam“. Tim procesom dobiveno je 78 članka korištenih u ovoj analizi, objavljenih u razdoblju od 12. listopada 2020. do 21. studenog 2022. godine. Uzorkom je obuhvaćeno: 36 članaka s portala index.hr, 13 s net.hr, 10 članaka s 24sata.hr, 12 s dnevnik.hr te sedam s portala jutarnji.hr. Uzorak korišten u istraživanju ne uključuje članke za koje je potrebna pretplata koju neki portali nude korisnicima kao ni članke koji prate razvoj događaja (jedan slučaj), jer je procjena da njihova forma⁷ uglavnom sadrži sažetke tekstova drugih članaka i poveznice za članke s istog portala, od kojih su neki svakako zadovoljili kriterije uzorkovanja. U kontekstu repetitive teksta, gotovo četvrtina članaka koja pripada uzorku (19) prenosi sličan ili gotovo identičan sadržaj članka koji je objavljen ranije. Takva se reprodukcija izvještavanog sadržaja najčešće nalazi među člancima s različitih portala, no i među člancima iste redakcije.

Rezultati

Akteri

Akteri su kategorizirani isključivo prema položaju u društvenoj strukturi, ne prema produciranom diskursu. Time se ističe mogućnost ambivalencije u stavovima po pitanju istog diskurzivnog elementa unutar iste kategorije aktera. Kategorije aktera su definirane

refleksivnim istraživačkim izborom te je dobiveno je osam kategorija: „predstavnicu Vlade“, „sadorska oporba“, „gradska oporba“⁸, „struka“⁹, „predstavnicu institucija“, „predsjednik RH“, „civilni akteri“ te „novinari“¹⁰. U analiziranim člancima najzastupljeniji su: položaji Vlade, sadorske oporbe, struke i institucionalnih predstavnika. Unatoč manjoj reprezentaciji aktera poput: predsjednika, gradske oporbe, civilnih i novinari, zasebno su određeni u cilju postizanja kvalitetnijeg prikaza diskurzivnih odnosa između aktera. Najdominantniji akteri u medijskom izvještavanju analiziranih članaka su predsjednik Vlade Andrej Plenković, potpredsjednik Vlade i ministar branitelja Tomo Medved te glavni ravnatelj policije Nikola Milina čiji je položaj kategoriziran kao predstavnik institucija.

Definiranje zločina

Kategorija podrazumijeva: različite kvalifikacije zločina, potencijalne motive i ciljeve, načine izvođenja napada, potencijalno postojanje organizirane mreže izravnih pomagača i poticatelja te druge karakteristike uzete u obzir pri definiciji zločina među akterima. Zločin je službenim priopćenjem DORH-a 22. srpnja 2021., okarakteriziran kao terorizam, što barem u kontekstu hrvatskog kaznenog zakona i institucionalne nadležnosti, legitimira definiranje pucnjave i ranjavanje policajca kao čin terorizma. Akteri iz kat-

⁷ U spomenutom slučaju radi se o člancima nevezanog teksta, s nizom kratkih paragrafa popraćenih kronologijom dnevnih događanja u izvještavanom slučaju.

⁸ Taj položaj zauzima isključivo Renato Petek, tadašnji nezavisni zastupnik u Gradskoj skupštini Grada Zagreba.

⁹ Stručnjaci za terorizam, nacionalnu sigurnost, itd. U radu su uz pojedinačne imenovane aktere iz ove kategorije, pružena kratka objašnjenja o njihovoj djelatnosti i kompetenciji.

¹⁰ Iako su autori i redakcije u poziciji da mogu određivati koji i koliko se sadržaja objavljuje, što ih čini neizostavnim akterima u svom medijskom izvještavanju, u ovom su slučaju tim položajem definirani samo autori članaka u kojima nedostaje drugih aktera te koji u izvještavanju izlažu vlastite stavove i gledišta.

egorija „predstavnicu Vlade“, „institucionalni predstavnicu“ i „struku“ su najzastupljeniji u produkciji diskurzivnog elementa „definiranje zločina“. U ranim fazama policijske istrage, predstavnici Vlade (poglavito premijer) učestalo su navodili postojanje karakteristika terorizma, no zločin je službeno i učestalo u javnom prostoru bio kvalificiran kao „pokušaj teškog ubojstva“ ili kao „pokušaj tri teška ubojstva“. Premijer se pri definiranju napada terorizmom, u više navrata referirao na informacije kojima raspolažu (oni – Vlada), no nije otkrio nikakve detalje:

„Htio bih još malo detaljnije objasniti javnosti. Nažalost, po nama tu ima elemenata terorističkog napada. Istraga traje. Nije on ovdje došao slučajno u vrijeme kada počinje radno vrijeme Vlade i to pritom iz Kutine sa automatskim oružjem“, rekao je Plenković (net.hr, 14.10.2020.).

Osim opetovanog korištenja sintagmi „elementi terorističkog napada“ i „elementi terorizma“, premijer u prvim danima istrage kontinuirano stavlja naglasak na činjenicu da napadač „nije slučajno“ došao baš tada na Markov trg i to iz Kutine, čime implicira jasan naum napadača¹¹. Stav o postojanju elemenata terorizma zauzimaju i predsjednik, dio saborske oporbe¹², dio struke¹³ i institucionalni predstavnici. Također, premijer u svojim izjavama učestalo aludira na postojanje šire terorističke organizacije, a tri dana nakon pucnjave počinje javno špekulirati o mogućem pokušaju atentata, čime uvodi novu dimenziju zakonske kvalifikacije zločina. Mogućnost atentata potvrdio je i jedan stručni akter:

“Ako nekome do sada nije bilo jasno, kad pogleda snimke, jasno je. Meta nije bila zgrada, štitični objekt, već vrlo vjerojatno da je ovo bio pokušaj likvidacije, bilo premijera ili nekoga od njegovih najbližih suradnika”, kazao je Akrap (index.hr, 17.10.2020.).

U članku se primarno prenose izjave stručnjaka za nacionalnu i međunarodnu sigurnost Gordana Akrapa iz razgovora za Dnevnik Nove TV te izjave načelnika posebnih poslova policije Miljenka Radnića koji je gostovao na Dnevniku HTV-a. Kao što se vidi iz dijela objavljene izjave, Akrap je mišljenja da je riječ o pokušaju likvidacije premijera, a u kasnijim izjavama na atentatorovu listu dodaje i ministra Tomu Medveda. U članku se pojavljuje i špekulacija o pokušaju ulaska u zgradu Vlade, što osim Akrapa potvrđuje i Radnić. Jedino razilaženje u izjavama aktera se očituje u interpretaciji „zgrade“ kao jedne od meta. Radnić izjavljuje: „njegova primarna meta očito je bila zgrada vlade i njegova je namjera očito bila ući u zgradu.“, dok Akrap negira zgradu, štitični objekt kao jednu od mogućih meta napadača. Razilaženje u definiranju zgrade Vlade kao mete može se pripisati različitom poimanju diskurzivnog i kontekstualnog simbola zgrade, tj. interpretaciji zgrade u fizičkom smislu i cilja ostvarivanja materijalne štete ili pak definiranja zgrade kao radnog mjesta državnog vrha te ulaska radi usmrćivanja premijera i nekog od suradnika. Ostali stručni akteri ne dovode u pitanje mogućnost atentata, a kvalifikaciji zločina pristupaju oprezno. Njihov položaj u medijskom prostoru

¹¹ Cestovna udaljenost između Zagreba i Kutine je gotovo 82 kilometra.

¹² Poglavito Bojan Glavašević, zastupnik lijevo-zelenog bloka

¹³ Primjerice Pavle Kalinić, dok su ostali oprezni pri definiranju čina.

zastupljen je do službenog priopćenja Državnog odvjetništva u kojem je čin službeno kvalificiran kao terorizam, nakon čega stručni akteri više nisu prisutni. Struka ističe potrebu za rezultatima istrage i dodatnim preispitivanjem ciljeva i motiva kako bi se sa sigurnošću moglo tvrditi radi li se o terorizmu i terorističkom udruživanju. Također, dio struke tvrdi da se radi o činu očajnika. Među stručnim akterima vlada relativno suglasje o postupanju, definiciji i istrazi zločina, no najveće odstupanje od redovnog diskursa se očituje u izjavama Pavla Kalinića¹⁴:

“U Hrvatskoj imamo stručnjake koji to nisu. Oni kažu da se ovdje ne radi o terorizmu jer nije uzeta izjava od napadača. Zna se koji je politički cilj, naravno da ima elemente terorizma.“ (net.hr, 19.10.2020.).

Kalinić proziva određene stručnjake koji tvrde da je trenutno nemoguće definirati zločin zbog nemogućnosti uzimanja izjave napadača zbog počinjenog samoubojstva, čime negira njihov stručni kredibilitet. Naglašava kako su elementi terorizma očigledni te da je politički cilj poznat, no ni u cjelovitom sadržaju izjave ne pruža argumentaciju tih tvrdnji. Službenim priopćenjem DORH-a o slučaju mogućnost da je napadač bio pripadnik terorističke organizacije je isključena jer istraga nije pružila dokaze o njenom postojanju. Time su taj stav preuzeli i akteri iz redova institucija, no premijer je i nakon toga inzistirao da se radi o činu kojeg je organizirala teroristička skupina. Ovime zauzima jedinstven diskurzivni stav među akterima, s obzirom da jedini tvrdi da se radi o aktivnoj terorističkoj ćeliji u Hrvatskoj. U

dva slučaja prije službenog priopćenja DORH-a novinari, tj. autori članaka definiraju slučaj kao definitivan čin terorizma, pri čemu jedan autor gotovo senzacionalistički naziva događaj kao „pravi teroristički napad na Vladu“:

Društvena odgovornost

Kategorija podrazumijeva diskurzivne elemente u kojima se ispituje utjecaj nepovoljnih i akumuliranih društvenih čimbenika na izvršeni napad. Različiti čimbenici, koji prema diskursu aktera utječu na ovakva ponašanja, obuhvaćaju radikalizaciju, društvenu nepravdu, pojavu društvene anomalije, govor mržnje, te osudu i rješenja takvih pojava u društvu. Svi politički akteri čvrsto osuđuju radikalna ponašanja koja se operacionaliziraju činovima nasilja te apeliraju na odgovornost u cilju sprječavanja takvih događaja, no između određenih dolazi do međusobnog antagoniziranja, prozivanja i optužbi za poticanje radikalnog ponašanja. Premijer:

„Siguran sam da će službe ispitati koji su razlozi da jedan mlad čovjek dođe u poziciju napraviti nešto ovakvo. Moramo se zapitati kako je došlo do ovakve radikalizacije. Ovo je sigurno uvjetovano informacijama pod kojima je on bio, izvoriima kojima se napajao da napravi ovo. Vidjet ćemo tko je odgovoran, ali moramo se zapitati tko su akteri, pa i u politici, koji potiču netrpeljivost, koji su čak nakon ovoga spremni davati izjave poput Penave i Krišto, koje su neprihvatljive“, rekao je (index.hr, 14.10.2020.)

U medijskom se prostoru Plenković

¹⁴Hrvatski politolog koji se bavi područjima međunarodnih odnosa i terorizma. Bio je pročelnik Ureda za upravljanje hitnim situacijama Grada Zagreba (vss.hr).

ić kontinuirano oslanja na prozivke pripadnika Domovinskog pokreta za poticanje ekstremizma i radikalizacije koji su doveli do napada. U ovom konkretnom slučaju osuđuje izjave članova Domovinskog pokreta, Karoline Vidović Krišto i Ivana Penave, koje potom opravdava tadašnji predsjednik te stranke, Miroslav Škoro:

„Izjavu zastupnice Domovinskog pokreta Karoline Vidović Krišto da 'vladu od nezadovoljstva naroda neće spasiti ni postavljanje tenkova oko Markova trga' ocijenio je pak figurativnom. Upitan za komentar izjave Ivana Penave o 'buntu 22-godišnjeg mladića koji je izabrao ne otići u Njemačku', Škoro je rekao da je Penava 'pokušao sve to skupa sagledati trodimenzionalno' “ (index.hr, 14.10.2020.).

Penava i Krišto u izjavama impliciraju postojanje društvenog nezadovoljstva. Premijer za poticanje govora mržnje uz Domovinski pokret proziva i desničarsku TV emisiju Bujica te predsjednika Zorana Milanovića:

“On je taj koji je krenuo s etiketama, diskreditacijama, napadima, koje je kasnije preuzela krajnja desnica i to doživjela kao činjenice. Svu tu mržnju i blato su bacali na mene četiri godine da bi to eskaliralo pokušajem teškog ubojstva, a po meni puno više od toga” (index.hr, 15.10.2020.)

Plenković naziva Milanovića inicijatorom antagonizma upućenog prema njemu, što je potom rezultiralo pucnjavom na Markovom trgu. Premijer

se pozicionira kao žrtva višegodišnjih političkih napada, a krivnju za neizravno poticanje napada predbacuje oporbi i predsjedniku, konstruirajući njemu učinjenu „nepravdu“ kao uzrok napada. U Milanovićevu obranu staje predsjednik HSS-a Krešo Beljak odbacujući Plenkovićeve optužbe i okrivljujući ga za doprinos negativnoj društvenoj atmosferi. Rješenje za takve društvene pojave Beljak vidi u obrazovanju. Siniša Hajdaš Dončić, zastupnik iz redova SDP-a, smatra da postoji ekstremizam na desnici koji dovodi do radikalizma, no za razliku od premijera, ne pripisuje ga nijednoj pojedinoj stranci. Drugi oporbeni zastupnik, Bojan Glavašević, tvrdi da je napad jasan i nedvojen rezultat društvenog nezadovoljstva. Ministar Medved ne vidi u HDZ-u nikakvu odgovornost za poticanje pojave radikalnog ponašanja. Među akterima se propituje uloga interneta, ali i digitalnih medija u stvaranju radikalne atmosfere. Ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek ističe ulogu i odgovornost koju urednici internetskih portala imaju nad objavljenim sadržajem kao ključnu u suzbijanju neprihvatljivog ideološkog diskursa koji može dovesti do ovakvih slučajeva. Stručni akteri međusobno uglavnom zastupaju sličan stav smatrajući da treba pričekati da se istragom utvrde informacije i jasni dokazi o potencijalnoj radikalizaciji napadača, no neki navode da se radi o društveno motiviranom činu. Kalinić smatra da će se takvi događaji ponavljati s porastom broja kriza i društvenih nepogoda zbog čega će pojedinci prestati očekivati rješenje problema te početi „uzimati stvari u svoje ruke“¹⁵.

¹⁵ Kalinić se u izjavi referira i na tada aktualnu pandemiju COVID-19 kao jednu od facilitatora „izluđenosti“.

Mjere osiguranja

Diskurzivni element mjere osiguranja se odnosi na: sigurnosni režim na Markovom trgu prije i poslije napada, buduća sigurnosna rješenja, odnos osiguranja i dostupnosti javne površine te demokratičnost odluka vezanih uz restrikcije na Markovom trgu. Općeprihvaćena ideja u diskursu među akterima u medijima je činjenica da je dotadašnji sustav osiguranja bio manjkav i nedovoljan¹⁶. Premijer je neposredno nakon uspostave novog sigurnosnog režima na trgu zauzeo stav da će trg biti pristupačan građanima te da su mjere privremene. Institucionalni predstavnici opravdavaju uvedene mjere, ali stari sigurnosni sustav navode kao funkcionalan, upravo jer je napadač bio odbijen reakcijom prisutnih policajaca. Stručni akteri u više navrata naglašava kako su sigurnosni propusti bili evidentni i prije¹⁷, a nove mjere u obliku ograda i punktova nisu adekvatne i dostatne zaštititi tog prostora. Upitan o opcijama budućeg osiguranja Markovog trga, Mirko Bilandžić¹⁸ naglašava:

“To je jedno povijesno mjesto. Tu su locirane sve važne institucije. Sigurnost nije sve, ali sve ostalo bez sigurnosti je ništa, i zato je sigurnost imperativ”, zaključio je Bilandžić. (net.hr, 13.10.2020.)

Većina stručnih aktera u medijskom prostoru zagovara liberalni i demokratski pristup, tj. slobodu kretanja trgov i okolnim ulicama Gornjeg grada uz primjenu suvremenih metoda zaštite štićenih objekata i osoba. Upozoravaju na moguće prijetnje poput autobombi, misleći pritom na automobilski promet na južnom i sjevernom kraju trga. Primjena suvremenih metoda osiguranja bi, prema Cvrtili¹⁹, zahtijevala i prostornu rekonstrukciju Markovog trga (net.hr, 14.7.2021.). Renato Petek (gradska oporba) se kao akter u medijskom izvještavanju ovog slučaja očituje isključivo po pitanju osiguranja i dostupnosti Trga. Zagovara uklanjanje ograda, proziva Vladu zbog neispunjenja obećanja o novim sustavima zaštite te navodi osiguranje „nevidljivim metodama“ kao potencijalno rješenje. Petek primjerom turista koji su nekoć bili začuđeni što se u Hrvatskoj može doći tako blizu institucija stavlja naglasak na liberalne principe nekadašnjeg sustava, kojeg bi primjenom novih metoda trebalo ponovno uspostaviti, ali i unaprijediti. Među civilnim akterima prisutna je samo nestranačka udruga GONG koja, poput Peteka, inzistira da se ograde uklone ukoliko ne postoje sumnje na ugrozu, a trg pruži građanima i turistima na korištenje. Autori članka, objavljenih u drugoj polovici 2022., u svojim origi-

¹⁶ Pri čemu ga premijer naziva light pristupom kakvog nigdje drugdje nema (index.hr, 2.2.2022.).

¹⁷ Primjerice, performans europarlamentarca Ivana Vilibora Sinčića i suradnika koji su se kombijem dovezli na trg sve do ulaza u zgradu Vlade, mjesec dana prije izvršenog napada.

¹⁸ Mirko Bilandžić je doktor političkih znanosti i redoviti profesor na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Nositelj je kolegija Sociologija nacionalne i međunarodne sigurnosti i Terorizam i društvo. Autor je mnogih znanstvenih radova i knjiga o terorizmu, obavještajnim sustavima i nacionalnoj sigurnosti (theta.ffzg.hr).

¹⁹ Željko Cvrtila magistar je kriminalistike i savjetnik za privatnu i poslovnu sigurnost. Tijekom radnog vijeka u MUP-u je obnašao niz funkcija, od detektiva do pomoćnika ravnatelja policije (library.foi.hr).

nalnim tekstovima osuđuju zatvaranje trga. Zauzimaju gotovo nepostojeću diskurzivnu poziciju civilnih aktera, nastupajući kao nezadovoljni građani i osuđujući dugotrajno ograničenje kretanja, nepostojeću demokratičnost kod postupanja s javnom površinom te transformaciju trga u privatni parking. U njihovom diskursu zatvoreni Markov trg predstavlja simbol nedostatka građanskih prava i sloboda u Hrvatskoj.

Institucionalna odgovornost

Kategorija *institucionalna odgovornost* uključuje definiranje odgovornosti različitih institucija po pitanju procjene sigurnosnih mjera na Trgu, kvalifikaciju zločina te sprečavanje budućih ugroza. Ovom diskurzivnom kategorijom dominiraju akteri iz Vlade. Pozivanje na institucionalnu odgovornost prema donošenju odluka o pojedinim pitanjima u diskursu vladajućih najčešće služi kao metoda prebacivanja odgovornosti ili izbjegavanja konkretiziranja odgovora. Tako primjerice, premijer i ministar Medved izjavljuju da će DORH i policija odrediti radi li se o terorizmu, iako u medijima premijer samovoljno naziva napad terorizmom. Predsjednik Milanović se očituje isključivo po pitanju kvalifikacije zločina, ističući da je to zadatak nadležnih institucija. Odluke o daljnjim sigurnosnim mjerama, vladajući prepuštaju nadležnim institucijama i sigurnosnim procjenama, dok stručnjak za sigurnost, Gordana Akrap naglašava važnost funkcioniranja, suradnje, odgovornosti i konstantnog rada institucija, posebice u cilju sprječavanja budućih ugroza.

Zaključak

Na temelju rezultata provedenog istraživanja ističe se nekoliko zaključaka. U medijski izvještavanom sadržaju često je prisutno relativiziranje pojmova i definicija²⁰, ali i korištenje prozivki i osuda. Relativiziranje definicija se najčešće relacijski očituje u uspostavi „kontakta“ između premijera i čitatelja gdje se premijer obraća čitatelju preko novinara, što se potom transkribira i objavljuje na portalima u obliku novinskog članka, a najčešća je pojava relativiziranje pojma „terorizam“ ili naizmjenično kvalificiranje napada kao terorističkog, a potom i inzistiranje na postojanju nedokazane terorističke ćelije. Premijer, koristeći se tim sredstvom od samog napada, nastupa pred hrvatskom javnošću s ciljem impliciranja i sugeriranja zaključaka slučaja. Momentalnom i kontinuiranom terorističkom kvalifikacijom konstruira se ozbiljnost i opasnost odigranog događaja, smanjujući prostor utjecaja alternativnih izvora informacija na građane. Kod nekih oporbenih aktera i novinara relativizacija pojmova je također prisutna. Relativiziranjem pojmova premijer ne nastoji izravno prozivati aktere zadužene za istragu i definiranje zločina, iako svojim izjavama o postojanju aktivnih terorističkih grupacija indirektno relativizira sposobnost i nadležnost institucija koje su zaključile suprotno. Na temelju tog stava kreira niz prozivki i osuda usmjerenih prema „odgovornima“ i koje koristi u pohodu traženja krivaca u političkom i medijskom prostoru za poticanje radikalnog ponašanja koje je u ovom slučaju eskaliralo pucnjavom na Markovom trgu. Relativiziranjem

²⁰Iako se relativiziranje pojmova odnosi između ostalog na definiranje zločina do 22. srpnja 2021., ono se i dalje može smatrati relevantnim s obzirom na diskurs o radikalizaciji, atentatu i terorističkim skupinama.

pojmovna je pripremio medijski teren za obračun s političkim protivnicima, pozicionirajući sebe u središte zbivanja, a etiketirajući sve protivničke aktere kao širitelje govora mržnje. Iako je premijer inicijator medijskog sukoba u ovom slučaju, dio saborske oporbe na koju se obrušio uspješno emulira njegov pristup. Među zaključcima valja istaknuti i onaj o opravdanosti ograđivanja trga. U kontekstu terorizma i sigurnosnih ugroza, u člancima se ne pružaju eksplicitna opravdanja dugotrajnog postavljanja ograda na Trgu. Prvotna ograđenost prostora, pogotovo u vrijeme očevida, jasna je i razumljiva, no i dalje ne postoji ni jedno prihvatljivo objašnjenje koje bi odgovorilo na pitanja postoji li još uvijek ugroza ili se radi o institucionalnoj bezvolji prema poduzimanju ikakvih koraka u smjeru otvaranja prostora trga građanima. Na tragu toga se svakako može donijeti zaključak da je uskraćivanjem pristupa i djelovanja na površini Trga povrijeđeno demokratsko pravo građana da odlučuju o urbanom eksterijeru, a istaknuto, kako Harvey (2008) naglašava, da nam nedostaje hrabrosti za sustavnu kritiku.

Kratke analize nekadašnjeg, trenutnog i potencijalnog budućeg sigurnosnog sustava (koji bi, osim sigurnosti šticećenih osoba, trebao pružiti i slobodu kretanja stanovnicima i turistima) su u medijskom izvještavanju jasne, no u realnosti nema pomaka prema uspostavi suvremenih sigurnosnih mjera. Osim verbalnog vatrometa između pojedinih aktera, (većinske) stručne nepristranosti i senzacionalizma u ovom se slučaju ne ističu definitivni zaključci o budućem sigurnosnom pristupu Markovom trgu i institucijama, a trgu i građanima se i dalje pod sekuritizacijskom krinkom i povodom čina usamljenog terorista uskraćuju osnovni elementi javnog.

Ograničenja istraživanja

Ograničenja istraživanja se prije svega nalaze u korištenom uzorku. Prvotnom pretragom se identificiralo 495 članaka, pri čemu nije korištena precizna metoda pretrage ili baza podataka, što može utjecati i na drugi korak pretrage u kojem se došlo do 78 članaka. U istraživanju su korišteni članci s pet hrvatskih portala izabranih uvjetom najčitanijih dvije godine zaredom. Uzevši u obzir manjak originalnosti sadržaja u današnjim digitalnim medijima, širom bi se analizom moglo obuhvatiti i druge portale. Također, valjalo bi analizirati i članke s lokalnih portala koji potencijalno sadrže perspektive civilnih aktera.

Literatura

1. Bilandžić, M. (2010). *Sjeme zla – elementi sociologije terorizma*. Zagreb: Plejada d.o.o.
2. Bilandžić, M. (2014). *Sjeme zla – uvod u studije terorizma*. Zagreb: Despot infinitus d.o.o.
3. Bryman A. (2012). *Social research methods*. Oxford University Press.
4. Čaldarović, O. i Šarinić, J. (2017). *Suvremeni grad*. Zagreb: Jesenski i Turk
5. Čaldarović, O. (2011). *Urbano društvo na početku 21. stoljeća*. Zagreb: Jesenski i Turk
6. Harvey, D. (2003). The right to the city. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(4), 939–941. <https://doi.org/10.1111/j.0309-1317.2003.00492>.
7. Kalinić, P. (2003). *Teror i terorizam*. Zagreb: Jesenski i Turk
8. Khosrokhavar, F. (2017). *Radikalizacija*. Zagreb: TIM press
9. Lefebvre, H. (1996). *Writings on cities*. Wiley-Blackwell.
10. Pokaz, I., Dragović, F., Repinc, D., Mudrić, M., Mikac, R., Mamić, K., Šprajc, M. (2019). *Nacionalna sigurnost Republike Hrvatske u 21. stoljeću*. Zagreb: Jesenski i Turk
11. Schmid, A. P. (2013). Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review, *The International Centre for Counter-Terrorism - The Hague* 4, no. 2 DOI: <http://dx.doi.org/10.19165/2013.1.02>
12. Šimpraga, S. (2011). *Zagreb, javni prostor*. Zagreb: Porfirogenet

Ostali izvori:

1. Brežnjak, I. (14. srpnja 2021). NEĆETE NA MARKOV TRG / Ograda ostaje, jesu li naši političari sada sigurni? 'Nije ovo nikakva zaštita, sjetite se samo lubenica...!'. *Net.hr*. Preuzeto 7. siječnja 2023, s <https://net.hr/danas/hrvatska/na-markov-trg-se-i-dalje-ne-moze-no-zastita-i-nije-bas-na-najboljoj-razini-strucnjak-smatra-da-se-sve-moglo-organizirati-puno-bolje-b1b54c82-e3cb-11eb-96fb-ca6a0dbdaa63>.
2. Filozofski fakultet. (n.d.). dr.sc. *Mirko Bilandžić, red. prof. theta*.ffzg.hr. <https://theta.ffzg.hr/ECTS/Osoba/Index/2994>
3. Index.hr. (9. lipnja 2005). Sanader: *O javnim prosvjedima u dva čitanja, prvo na idućoj sjednici Sabora*. *Index.hr*. Preuzeto 29. svibnja 2023, s <https://www.index.hr/vijesti/clanak/sanader-o-javnim-prosvjedima-u-dva-citanja-prvo-na-iducjoj-sjednici-sabora/269414.aspx>.
4. Index.hr. (14. listopada 2020). *Plenković o napadu: Imamo ozbiljan problem radikalizacije, ekstremizma*. *Index.hr*. Preuzeto 6. siječnja 2023, s <https://www.index.hr/vijesti/clanak/plenkovic-o-napadu-imamo-ozbiljan-problem-radikalizacije-ekstremizma/2221799.aspx>.
5. Index.hr. (14. listopada 2020). *Škoro o Penavinoj izjavi: Pokušao je to sagledati trodimenzionalno*. *Index.hr*. Preuzeto 6. siječnja 2023, s <https://www.index.hr/vijesti/clanak/video-skoro-o-penavinoj-izjavi-pokusao-je-to-sagledati-trodimenzionalno/2221827.aspx>.

6. Index.hr. (15. listopada 2020). *Plenković: Škoro i Bujica su možda potaknuli mladog čovjeka na onakav napad*. Index.hr. Preuzeto 7. siječnja 2023, s <https://www.index.hr/vijesti/clanak/plenkovic-treba-ispitati-jesam-li-ja-osobno-bio-meta-napada/2222179.aspx>.

7. Index.hr. (17. listopada 2020). *Pogledajte video napada na Markovom trgu: "Bio je to pokušaj likvidacije premijera"*. Index.hr. Preuzeto 7. siječnja 2023, s <https://www.index.hr/vijesti/clanak/pogledajte-video-napada-na-markovom-trgu-napadac-je-zelio-uci-u-zgradu-vlade/2222751.aspx>.

8. Index.hr. (2. veljače 2022). *Plenković: Pa što ako je Frka prijavljen na Dugom otoku, a tamo ne živi?*. Index.hr. Preuzeto 9. siječnja 2023, s <https://www.index.hr/vijesti/clanak/video-plenkovic-pa-sto-ako-je-frka-prijavljen-na-dugom-otoku-a-tamo-ne-zivi/2336825.aspx>.

9. Net.hr. (13. listopada 2020). *NAPAD NA MARKOVU TRG JE BIO TERORIZAM POJEDINACNOG CILJA? STRUČNJAK: / 'Nažalost, to je nešto što nas čeka u budućnosti'*. Net.hr. Preuzeto 6. siječnja 2023, s <https://net.hr/danas/hrvatska/napad-na-markovu-trg-je-bio-terorizam-pojedinacnog-cilja-strucnjak-nazalost-to-je-nesto-sto-nas-ceka-u-buducnosti-09cfe6bc-b1c6-11eb-934c-0242ac13003a>.

10. Net.hr. (14. listopada 2020). *PLENKOVIĆ O NAPADU: / 'Mi moramo doznati tko je taj, izvesti ovo do kraja... Mlad čovjek je radikaliziran'*. Net.hr. Preuzeto 6. siječnja 2023, s <https://net.hr/danas/hrvatska/plenkovic-o-napadu-na-markovom-trgu-tu-ima-elemenata-teroristickog-napada-nije-on-ovdje-dosao-slucajno-064bcd26-b1c6-11eb-a484-0242ac13005e>.

11. Net.hr. (19. listopada 2020). *'NEREDA ĆE BITI SVE VIŠE'; KALINIĆ OBJASNIO RAZLOGE ZA TO I DODAO: / 'Ranjeni policajac je više funkcionirao kao glineni golub, nego kao zaštita'*. Net.hr. Preuzeto 7. siječnja 2023, s <https://net.hr/danas/hrvatska/nereda-ce-bit-sve-vise-kalinic-objasnio-razloge-za-to-i-dodao-ranjeni-policajac-je-vise-funkcionirao-kao-glineni-golub-nego-kao-zastita-0116e17c-b1d2-11eb-b0e6-0242ac140036>.

12. Veleučilište studija sigurnosti. *doc. dr. sc. Pavle Kalinić*. vss.hr. <https://www.vss.hr/blog/personnel/doc-dr-sc-pavle-kalinic/>